

**ՀՀ ԱԶԳԱՅԻՆ ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ
ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆ**

**ՄԱՍՈՒԼԻ
ՀԱՂՈՐԴԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ**

ԵՐԵՎԱՆ

2017 թ. դեկտեմբերի 5

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՊԱՏԿԵՐԸ ԵՎ ԱՂՔԱՏՈՒԹՅՈՒՆԸ
(2016 թ. տնային տնտեսությունների կենսապայմանների
ամբողջացված հետազոտության արդյունքները)**

ԵՐԵՎԱՆ, 2017 թ. դեկտեմբերի 5. ՀՀ ազգային վիճակագրական ծառայության (ՀՀ ԱՎԾ) «Հայաստանի սոցիալական պատկերը և աղքատությունը» զեկույցում ամփոփ ներկայացված է Հայաստանի սոցիալական վիճակը և կենսամակարդակը: Զեկույցում ներկայացված է Հայաստանի աղքատության մակարդակի գնահատականը և սոցիալական վիճակի ու կենսամակարդակի փոփոխությունները 2008-2016 թթ. ժամանակահատվածում: Սա տասնութերորդ հրապարակումն է ՀՀ ԱՎԾ-ի ամենամյա համանուն զեկույցների շարքում:

Զեկույցում ներկայացված են ՀՀ ԱՎԾ-ի կողմից իրականացված 2016 թվականի տնային տնտեսությունների կենսապայմանների ամբողջացված հետազոտության (ՏՏԿԱՀ) արդյունքները: Զեկույցում օգտագործվել են նաև ՀՀ աշխատանքի և սոցիալական հարցերի, առողջապահության, կրթության և գիտության նախարարությունների տրամադրած տեղեկությունները, և այն կազմվել է Համաաշխարհային բանկի վերլուծական և տեխնիկական աջակցությամբ:

Աղքատության մակարդակը գնահատելու համար զեկույցում որպես բարեկեցության ցուցանիշ օգտագործվել են սպառմանն ուղղված ծախսերը, որոնք ավելի ճշգրիտ տեղեկություն են տալիս բարեկեցության մասին, քանզի եկամուտների բացակայությունն ինքնին դեռևս չի նշանակում բարեկեցության զրոյական մակարդակ: Տնային տնտեսություններն իրենց ապրուստը հոգում են սեփական արտադրության սննդամթերքի սպառման կամ սպառումը մասնավոր վարկերից ֆինանսավորելու միջոցով: Ըստ այդմ, միջին եկամուտ ունեցող երկրներում, որոնց շարքին է դասվում Հայաստանը, աղքատները եկամուտ ստանում են նաև գործունեության բազմաթիվ կարճաժամկետ տեսակներից, որոնք չեն արտացոլվում եկամուտների վերաբերող տվյալներում: Նման հանգամանքներում բարեկեցությունը գնահատվում է ոչ թե տնային տնտեսությունների գործունեության բոլոր տեսակներից ստացվող եկամուտների ճշգրիտ հաշվարկի, այլ սպառմանն ուղղված ծախսերի հիման վրա:

Զեկույցում ներկայացված է Հայաստանի աղքատության միտումը: Աղքատության մակարդակը գնահատվել է ՀԲ մեթոդաբանությամբ Աղքատության գնահատման ազգային սպառողական վարքագծի չափորոշիչների կիրառմամբ, որը վերջին անգամ թարմացվել է 2009թ. ՏՏԿԱՀ հիման վրա: Աղքատության գիծը կառուցվել է ՄԱԿ-ի Պարենի և գյուղատնտեսության կազմակերպության կողմից հրապարակված նվազագույն սննդային պահանջի կիրառմամբ (օրական 2.232 կալորիա մեկ շնչի հաշվով) և ներառում է ոչ պարենային բաղադրիչ, որն արտացոլում է Հայաստանի տնային տնտեսությունների սպառողական վարքագիծը: Աղքատության գիծը ամեն տարի վերանայվում է գնաճի պատկերն արտացոլելու նպատակով:

**Աղքատության գծերը և դրանց վերանայումները 2008-2016 թթ. ժամանակահատվածում,
մեկ չափահաս անձի հաշվով, մեկ ամսվա համար (դրամ)**

Աղքատության գծերը	2008թ.	2009թ.	2010թ.	2011թ.	2012թ.	2013թ.	2014թ.	2015թ.	2016թ.
Աղքատության պարենային կամ ծայրահեղ գիծ	17 644	17 483	19 126	21 306	21 732	22 993	23 384	24 109	23 313
Աղքատության ստորին գիծ	24 388	25 217	27 410	29 856	30 547	32 318	33 101	34 234	33 418
Աղքատության վերին գիծ	29 903	30 920	33 517	36 158	37 044	39 193	40 264	41 698	40 867

Աղբյուրը՝ 2008-2016 թթ. ՏՏԿԱՀ

Այն տնային տնտեսությունները, որոնք հայտնել են մեկ չափահաս անձի հաշվով սպառման՝ աղքատության վերին գծից ցածր լինելու մասին, նկարագրվել են որպես *աղքատ, շատ աղքատ* են այն տնային տնտեսությունները, որոնց սպառումը մեկ չափահաս անձի հաշվով ցածր է աղքատության ստորին գծից, և *ծայրահեղ աղքատ* են նրանք, որոնց սպառումը մեկ չափահաս անձի հաշվով ցածր է աղքատության պարենային գծից:

2016թ.-ին աղքատության վերին, ստորին և պարենային գիծը՝ ըստ սպառման, արտահայտված մեկ չափահաս անձի հաշվով, մեկ ամսվա համար եղել է, համապատասխանաբար, 40 867 դրամ (կամ 85.1 ԱՄՆ դոլար), 33 418 դրամ (կամ 69.5 ԱՄՆ դոլար) և 23 313 դրամ (կամ 48.5 ԱՄՆ դոլար):

Հիմնական եզրահանգումներ. աղքատությունը և անհավասարությունը

- Զեկույցում նկարագրված է Հայաստանի տնտեսության վրա համաշխարհային ֆինանսատնտեսական ճգնաժամի բացասական ազդեցությունը, որն ազդել է նաև տնտեսական ակտիվության, եկամուտների և սպառման վրա: Համաձայն Ազգային հաշիվների համակարգ 2008 (ԱՀՀ 2008)¹ միջազգային ստանդարտի՝ 2013թ. Հայաստանի տնտեսությունը, նախորդ տարվա համեմատությամբ, աճել է 3.3%-ով, 2014 թ.՝ 3.6%-ով, 2015 թ.՝ 3.2 %-ով և 2016թ.՝ 0.2%-ով: Ինչպես ցույց են տալիս 2016թ. ՏՏԿԱՀ տվյալները, 2008-2016թթ. ողջ բնակչության միջին ամսական անվանական սպառումը 16.1%-ով աճել է:
- 2016-ին Հայաստանում աղքատության մակարդակը կազմել է 29.4%, այսինքն՝ երկրի յուրաքանչյուր 10 բնակչից մոտ 3-ը ամսական 40, 867ՀՀ դրամ վերին աղքատության գծից ցածր են գտնվել: 2015 թ. համեմատ, երբ աղքատության մակարդակը 29.8 տոկոս էր, արձանագրվել է աղքատության մակարդակի նվազում 0,4 տոկոսային կետով:
- 2016 թ.-ին աղքատների ընդհանուր թվաքանակը կազմել է շուրջ 880 հազար մարդ (մշտական բնակչության ցուցանիշի հաշվով), նրանցից շատ աղքատների թվաքանակը (ներառյալ ծայրահեղ աղքատները)՝ 295 հազար, ներառյալ 54 հազար ծայրահեղ աղքատները:
- ***Աղքատության խորությունը*** հաշվարկվում է աղքատ բնակչության հաշվով և ցույց է տալիս ***աղքատության պակասությունը***, այսինքն՝ թե որքանով է աղքատների միջին եկամուտը (մեր դեպքում՝ սպառումը) ցածր աղքատության գծից: 2016թ. աղքատության խորությունը գնահատվել է 4.3%՝ 2008 թ. 5.1%-ի համեմատ (նվազումը՝ 0.8 տոկոսային կետ): Աղքատության խորության գնահատականը նաև ցույց է տալիս, որ եթե երկիրը ֆինանսական հնարավորություն ունենար յուրաքանչյուր անհատի հաշվով կուտակելու աղքատության գծի 4.3%-ին համարժեք ռեսուրսներ, և եթե այդ ռեսուրսները հատկացվեին աղքատներին, ապա աղքատությունը Հայաստանում տեսականորեն կվերանար (ենթադրելով, որ աղքատներին ուղղված աջակցությունն ամբողջությամբ հատկացվում է նրանց):
- ***Աղքատության սրությունը*** արտացոլում է աղքատ տնային տնտեսությունների միջև եղած սպառման անհավասարությունը: 2016թ.-ին աղքատության սրությունը գնահատվել է 1.1 %՝ 2008թ. 1.4 %-ի համեմատ (նվազումը՝ 0.3 տոկոսային կետ): Աղքատության սրությունը վեր է հանում այն փաստը, որ որոշ աղքատ տնային տնտեսությունների սպառումը շատ է հեռու աղքատության գծից, իսկ մյուսներինը՝ շատ մոտ:

¹ Սկսած 2015 թ.՝ ՀՆԱ-ի ցուցանիշը ՀՀ ԱՎԾ կողմից հաշվարկվում է համաձայն Ազգային հաշիվների համակարգ 2008 (ԱՀՀ 2008) միջազգային ստանդարտի, ըստ որի՝ վերանայվել են նաև 2012-2016 թթ. ՀՆԱ-ի ցուցանիշները:

Աղքատության հիմնական ցուցանիշները 2008, 2015 և 2016 թթ. (տոկոսներով)

	2008թ.			2015թ.			2016թ.					
	Ծայրահեղ աղքատ	Շատ աղքատ	Աղքատ	Ծայրահեղ աղքատ	Շատ աղքատ	Աղքատ	Ծայրահեղ աղքատ	Շատ աղքատ	Աղքատ	%-ը աղքատ բնակչության մեջ	Աղքատության խորություն	Աղքատության սրություն
Քաղաքային բնակավայրեր	1.9	13.0	27.6	2.2	10.4	29.4	2.0	9.6	28.8	62.4	4.3	1.1
<i>ք.Երևան</i>	1.1	8.1	20.1	2.0	8.3	25.0	1.9	7.8	24.9	28.2	3.9	1.1
<i>այլ քաղաքներ</i>	2.8	18.2	35.8	2.4	12.8	34.4	2.1	11.6	33.2	34.2	4.6	1.2
Գյուղական բնակավայրեր	1.2	11.9	27.5	1.7	10.3	30.4	1.4	10.1	30.4	37.6	4.3	1.1
Ընդամենը	1.6	12.6	27.6	2.0	10.4	29.8	1.8	9.8	29.4	100	4.3	1.1

Աղբյուրը՝ *SSGUL 2008 և 2016 թթ.*

Օճանություն: *Սպառումը գնահատվել է մեկ չափահաս անձի հաշվով:*

- 2016 թ. ծայրահեղ աղքատության մակարդակը դեռ գերազանցում է 2008 թ. մակարդակը 0.2 տոկոսային կետով, իսկ աղքատության վերին գծում՝ աղքատության մակարդակը 1.8 տոկոսային կետով բարձր էր 2008-ի համեմատ: Միաժամանակ ճգնաժամից հետո շատ աղքատների մակարդակը, 2008 թ. համեմատ, իջել է 2.8 տոկոսային կետով:
- Աղքատությունը ըստ քաղաքային (28.8 %) և գյուղական (30.4%) բնակավայրերի չի տարբերվում էականորեն: 2016թ.-ին քաղաքային և գյուղական բնակավայրերում աղքատության մակարդակը ավելի բարձր էր 2008թ.-ի համեմատ, համապատասխանաբար 1.2 և 2.9 տոկոսային կետով: Երևանում աղքատության մակարդակն ամենացածրն է (24.9%) և 1.3 անգամ ավելի ցածր է, քան Երևանից դուրս՝ այլ քաղաքային բնակավայրերում: 2016թ.-ին աղքատության մակարդակի աճը Երևանում 2008թ.-ի համեմատ կազմել է 4.8 տոկոսային կետ, իսկ Երևանից դուրս՝ այլ քաղաքային բնակավայրերում, աղքատության մակարդակը, մնալով ամենաբարձրը, այնուամենայնիվ, 2.6 տոկոսային կետով իջել է: Հայաստանի բոլոր աղքատների 62.4 տոկոսը քաղաքաբնակներ են:
- 2016 թ. ծայրահեղ աղքատության մակարդակը՝ ըստ տարածաշրջանների, գյուղական բնակավայրերում կազմել է 1.4%, Երևանում՝ 1.9%, Երևանից դուրս՝ այլ քաղաքային բնակավայրերում, 2.1%:
- Ջինիի գործակցի միջոցով գնահատված անհավասարության ցուցանիշները վկայում են, որ Հայաստանում երկամուտների բաշխվածությունը տնային տնտեսությունների շրջանում անհավասար է (Ջինիի 0 գործակիցը նշանակում է լիակատարաբար հավասարություն Հայաստանի բոլոր տնային տնտեսությունների շրջանում, 1-ը նշանակում է առավելագույն անհավասարություն՝ ամենահարուստ տնային տնտեսությունների կողմից բոլոր ռեսուրսների տիրապետում): Սպառման անհավասարությունը, որը չափվում է Ջինիի գործակցով, ավելացել է՝ 2008թ.-ի 0.242-ից 2016թ.-ին կազմելով 0.286: Ըստ ամբողջական եկամուտների՝ անհավասարությունն ավելացել է՝ 2008թ.-ի 0.339-ից կազմելով 2016թ.-ին 0.375:
- Ջեկույցը «Հարաբերական աղքատությունը» ենթաբաժին ունի (տե՛ս Բովանդակության 3.7 կետը), ինչպես նաև «Աղքատության մակարդակը տարածաշրջանի երկրներում»: Բացի սպառողական աղքատությանը, զեկույցում ներկայացված է նաև «Հայաստանի բազմաչափ աղքատության ազգային գնահատականը, որը պատրաստվել է ՀՀ ԱՎԾ-ի և Համաշխարհային բանկի կողմից համատեղ:

Հիմնական եզրահանգումներ. աղքատության և կենսամակարդակի վերաբերյալ բնակչության սուբյեկտիվ գնահատականները

- 2016 թվականի ՏՏԿԱՀ-ի ընթացքում տնային տնտեսությունների 16 և բարձր տարիքի անդամներին տրվել են հարցեր բարեկեցության և կենսամակարդակի վերաբերյալ: Վերլուծությունը թույլ է տալիս պարզել նրանց սուբյեկտիվ գնահատականները իրենց կենսապայմանների վերաբերյալ:
- Հայաստանում մեկ չափահասին համարժեք սպառման ագրեգատի հիման վրա հաշվարկված կենսամակարդակի օբյեկտիվ գնահատականի համեմատ՝ սուբյեկտիվ գնահատականներն ավելի ցածր են: 2016 թվականին հարցվածների 16.6%-ն իրեն համարել է աղքատ (ըստ սպառման ագրեգատի հաշվարկված 29.4%-ի համեմատ): Իրեն ծայրահեղ աղքատ է համարել 1.4%-ը, ինչը շատ մոտ է մեկ չափահասին համարժեք սպառման ցուցանիշով գնահատված ծայրահեղ աղքատության մակարդակին (1.8%):
Ըստ կենսամակարդակի սուբյեկտիվ գնահատականի՝ աղքատ (ներառյալ ծայրահեղ աղքատ) է իրեն համարել բնակչության 16.6%-ը, ինչը ցածր է 2008 թ. մակարդակից (17.0%):

«Հայաստանի սոցիալական պատկերը և աղքատությունը» զեկոյցը հասանելի է ՀՀ ՍՎԾ-ի բաց գրադարանում (721 սենյակ) և կայքէջում՝ <http://www.armstat.am/am/?nid=80&id=1988>

Պարզաբանումների համար տեղեկատու՝

☎ 011 523 356 Վիճակագրական տեղեկատվության տարածման և հասարակայնության հետ կապերի բաժին